

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 206/03-41

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. marca 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha v konaní o sťažnosti mal. P. K., mal. B. K., mal. P. K., zastúpených zákonnou zástupkyňou H. K., a Ľ. K., všetci bytom S. N. V., právne zastúpených advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Spišská Nová Ves v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 44/98, za účasti Okresného súdu Spišská Nová Ves, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo mal. P. K., mal. B. K., mal. P. K., a Ľ. K., na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Spišská Nová Ves v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 44/98 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Spišská Nová Ves prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 44/98 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. Maloletému P. K. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Spišská Nová Ves povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Malotej B. K. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Spišská Nová Ves povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. Maloletému P. K. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Spišská Nová Ves povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

6. Ľ. K. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Spišská Nová Ves povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

7. Okresný súd Spišská Nová Ves je povinný uhradiť mal. P. K., mal. B. K., mal. P. K. a Ľ. K. do 15 dní od doručenia tohto nálezu trovy konania vo výške 42 528 Sk (slovom štyridsaťdvatisícpäťstodvadsaťosem slovenských korún) na účet advokátky JUDr. I. R., K.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 206/03 zo 14. novembra 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť mal. P. K., mal. B. K., mal. P. K. a Ľ. K., všetci bytom S. N. V. (ďalej aj „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Spišská Nová Ves (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 44/98.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia podali 9. januára 1998 okresnému súdu návrh vo veci ich zverenia do výchovy zákonnej zástupkyne – matky (ďalej len „matka“) a určenia výživného.

Sťažovatelia uviedli, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo konanie v ich veci v celom rozsahu právoplatne skončené.

V sťažnosti sa sťažovatelia domáhali, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené ich základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a súčasne žiadali, aby im ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie každému v sume 150 000 Sk.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 1139/03 doručeným ústavnému súdu 13. januára 2004, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Sťažovatelia v sťažnosti uvádzajú, že ich právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote (...) bolo porušené, preto že doteraz nebolo o ich právach rozhodnuté. Odporca (pozn.: t. j. okresný súd) sťažnosť považuje za absolútne neopodstatnenú.

V sťažnosti sa uvádza, že konanie o úprave práv a povinností rodičov k sťažovateľom trvá viac ako 4 a 1/2 roka, čím sú poškodené ich práva a deje sa tak bez toho, aby k celkovej dĺžke konania prispeli svojím správaním.

S týmto stanoviskom sťažovateľov sa odporca nestotožňuje, preto že k úprave základných práv a povinností rodičov k deťom, akými sú výchova a výživa, došlo už dňa 30. 10. 1998, to znamená 9 mesiacov po podaní návrhu na ich úpravu sťažovateľmi, kedy boli deti zverené do výchovy matky a otec detí zaviazaný prispievať pravidelne mesačne na ich výživu.

Je nutné, aby sťažovatelia objasnili, v čom sú ich práva poškodené, keď nežijú v právnej neistote nakoľko sú riadne zverené do výchovy matky, majú určené výživné zo strany otca a na ich návrh došlo aj k súdnemu zákazu styku otca s nimi. Javí sa preto vhodné, aby si sťažovatelia dostatočne vyjasnili predmet konania č. Nc 44/1998 a ozrejmili si, či plynutie času v tomto prípade bolo takým vážnym zásahom do ich života, ktorý negatívne ovplyvnil ich celkový vývoj.

Sťažovatelia v sťažnosti uvádzajú, že k prietahom konania došlo od 7. 5. 1999 doposiaľ.

Pre objasnenie veci je nutné uviesť, že od 9. 1. 1998 do 10. 8. 2001 vo veci konal a rozhodoval t. č. nebohý JUDr. E. Z., ktorý v priebehu tohto obdobia musel rozhodnúť o šiestich navrhovaných predbežných opatreniach, a to o návrhoch sťažovateľov podaných dňa 16. 9. 1998, dňa 2. 12. 1998, dňa 19. 1. 1999, dňa 27. 1. 1999 a dňa 20. 6. 2000 ako aj o návrhu otca sťažovateľov podanom dňa 13. 8. 1999.

V tejto súvislosti je nutné upozorniť na skutočnosť, že od dňa 8. 3. 1999 bol predložený spis na Krajský súd v Košiciach, ktorý mal rozhodnúť o odvolaniach účastníkov konania proti rozhodnutiam súdu o návrhoch na vydanie predbežných opatrení podaných sťažovateľmi, podaných dňa 2. 12. 1998, 19. 1. 1999 a 1. 2. 1999. V čase, kedy sťažovatelia podali návrh na vydanie predbežného opatrenia, ktorým sa mal zakázať otcovi styk s nimi, teda dňa 7. 5. 1999, sa spis nachádzal na Krajskom súde v Košiciach o čom, pokiaľ by sa sťažovatelia zaujímal, mohli mať vedomosť.

Krajský súd v Košiciach dňa 10. 5. 1999 upozornil odporcu, že doposiaľ nebolo rozhodnuté o odvolaní otca proti rozsudku zo dňa 30. 10. 1998. Odporca rešpektoval upozornenie Krajského súdu v Košiciach a dňa 18. 5. 1999 mu zaslal spis na rozhodnutie. Je nutné poukázať na to, že otec rozhodnutie o jeho odvolaní dôrazne urgoval, nakoľko ho podal už dňa 11. 11. 1998. Podotýkame, že práve v dôsledku urýchleného rozhodovania súdu o návrhoch sťažovateľov na vydanie predbežných opatrení to nebolo časovo možné bez rizika nedodržania 30-dňovej lehoty. Spis sa na Krajskom súde v Košiciach nachádzal od 10. 5. 1999 do 2. 6. 1999 a od 18. 5. 1999 do 22. 11. 1999.

Krajský súd v Košiciach o odvolaní otca sťažovateľov rozhodol tak, že rozhodnutie o výchove a výžive potvrdil a v časti týkajúcej sa dlžného výživného, započítania otcom uhradeného výživného a povolenia splátok vec vrátil na ďalšie konanie.

Následne otec podal návrh na úpravu styku so sťažovateľmi a sťažovatelia dňa 20. 6. 2000 opakovane návrh na vydanie predbežného opatrenia, ktorým by bol otcovi dočasne zakázaný styk s nimi do doby, pokiaľ sa nerozhodne o jeho návrhu na úpravu styku. O návrhu sťažovateľov na vydanie predbežného opatrenia rozhodol súd uznesením zo dňa 12. 7. 2000 č. Nc 44/98-222.

Zároveň súd uznesením č. Nc 44/98-224 zo dňa 12. 7. 2000 nariadil znalecké dokazovanie.

O odvolaní otca sťažovateľov proti uzneseniu č. Nc 44/98-222 zo dňa 12. 7. 2000 aj o námietke zaujatosti vnesenej otcom proti JUDr. Z. rozhodol Krajský súd v Košiciach uznesením 18 Co 369/00-240 zo dňa 31. 10. 2001 tak, že potvrdil uznesenie súdu I. stupňa a konajúceho sudcu nevytlúčil z prejednávania a rozhodovania veci. Spis sa na KS v Košiciach za týmto účelom nachádzal od 21. 9. 2000 do 9. 8. 2001.

Predmetom konania ostal teda návrh otca na úpravu styku so sťažovateľmi a rozhodnutie o jeho dlžnom výživnom do 15. 11. 2001.

Od 10. 8. 2001 sa spis nachádza v senáte JUDr. B. F., ktorej bol pridelený opatrením predsedu súdu z dôvodu odchodu do dôchodku JUDr. Z. v čase, kedy sa spis nachádzal na Krajskom súde v Košiciach. V deň ako sa spis vrátil z KS v Košiciach t. j. dňa 10. 8. 2001 bol zreferovaný. Súd zaslal uznesenie KS Košice účastníkom konania a vzhľadom na pokročilú dobu, od kedy otec podal neúplný návrh na úpravu styku, bol tento vyzvaný, či na návrhu trvá a ak áno, bol žiadaný aby ho upravil. Otec nereagoval, tak že bol dňa 31. 8. 2001 urgovaný. Zároveň súd urobil dotaz na trestnú kanceláriu, kde bolo zistené, že otec sa nachádza vo väzbe, resp. pripis súdu otec prevzal z Nemocnice pre odsúdených v T. [spis sp. zn. 2 T 175/00, 4 T 203/99, odsúdený pre tr. činy podľa §§ 215 ods. 1, písm. a) Tr. zákona, 197a Tr. zákona, 221 ods. 1 Tr. zákona, 216 ods. 1 Tr. zákona, 202 ods. 1 Tr. zákona, 238 ods. 1, 2 Tr. zákona.]

Dňa 15. 9. 2001 žiadal otec, aby sa písomnosti doručovali jeho právnejmu zástupcovi, čo súd rešpektoval a dňa 18. 9. 2001 jeho žiadosti vyhovel. K upresneniu návrhu otca na úpravu styku došlo až 3. 12. 2001. Medzitým bol otec prepustený na slobodu a na deň 21. 1. 2002 súd vytýčil termín pojednávania. Otec sa pojednávania nezúčastnil a súdu sa nepodarilo doručiť mu ani uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania. Dňa 21. 1. 2002 požiadal odporca o doručenie uznesenia políciu, neskôr doručoval uznesenie v mieste jeho prechodného bydliska. Urobil tak z toho dôvodu, že otcovi detí v tomto uznesení bola uložená povinnosť osobne sa zúčastniť pedopsychologického vyšetrenia. Otec uznesenie o ustanovení znalca prevzal 8. 2. 2002. Po uplynutí 15-dňovej lehoty na podanie odvolania, spis bol dňa 25. 2. 2002 zaslaný znalcovi. Zároveň bol vyhotovený zberný spis.

Od 25. 2. 2002 do 4. 2. 2003 sa spis nachádzal u znalkyne.

Zo zberného spisu (na č. l. 259b) vyplýva snaha súdu o urýchlenie vypracovania znaleckého posudku, ktorý je pre rozhodnutie súdu o návrhu na úpravu styku veľmi významné. Súd urgoval znalkyňu, robil pohovor s otcom, apeloval na jeho právneho zástupcu, aby zabezpečil účasť otca z dôvodu toho, aby znalkyňa mohla posúdiť vzťah medzi otcom a sťažovateľmi. Odňatie veci znalkyni sa javilo značne nevhodné a nehospodárne, pretože už v marci 2002 zrealizovala psychologické vyšetrenie detí a ustanovením nového

znalca by deti museli prechádzať peripetiami opätovných psychologických vyšetrení. Znalkyňa nedoporučovala predviesť otca, pretože by to bolo pre deti stresujúce a poriadková pokuta nebola aktuálna preto, že otec nemal príjem z pracovného pomeru a tiež preto, že v rozvodom konaní č. 9 C 762/98 bola rozhodnutím KS v Košiciach súdom I. stupňa uložená poriadková pokuta odpustená, tak že bola otázna jej účelnosť a vymáhateľnosť.

Kedže znalkyňa neakceptovala súd a nevrátila mu spis, ani nezaslala znalecký posudok vypracovaný na základe pohovoru s otcom zrealizovaného 18. 2. 2002, aj keď bola opakovane urgovaná, uložil jej súd poriadkovú pokutu v sume 5.000.- Sk.

V odvolaní proti uzneseniu o uložení poriadkovej pokuty sa znalkyňa odvolávala na nepreberanie zásielok a marenie znaleckého dokazovania otcom detí, ale aj na svoje pracovné vyťaženie a nutnosť dlhšej doby na preanalýzovanie informácií a vypracovanie posudku. V závere uviedla, že je si vedomá hrubého porušenia povinností znalca a nedodržania termínu vypracovania znaleckého posudku.

V deň doručenia znaleckého posudku boli urobené sudcom nevyhnutné úkony akým je zaslanie posudku účastníkom konania a spis bol ihneď predložený Krajskému súdu v Košiciach za účelom rozhodnutia o námietke zaujatosti vznesenej otcom sťažovateľov proti sudkyňi. Od 11. 2. 2003 do 25. 11. 2003 sa nachádzal spis na Krajskom súde v Košiciach, neskôr na Najvyššom súde SR v Bratislave.

JUDr. F. nebola uznesením vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí aj napriek nespokojnosti otca sťažovateľov s vedením konania.

V deň, kedy sa spis vrátil do senátu JUDr. F., vytýčila sudkyňa termín pojednávania na 11. 12. 2003. Pojednávanie bolo odročené na deň 19. 1. 2004, pretože u otca sťažovateľov nebolo vykázané doručenie predvolania na pojednávanie.

Je nutné uviesť, že termín pojednávania z 19. 1. 2004 bol zrušený, pretože spis spolu s vyjadrením k sťažnosti sťažovateľov je nutné predložiť ústavnému súdu, čím sa opäť oddiali rozhodnutie vo veci. Zo správania sťažovateľov je možné sa domnievať, že účelovo spomaľujú konanie súdu a predlžujú rozhodovanie vo veci otcovho návrhu na úpravu styku, ktorým stratí účinnosť predbežné opatrenie týkajúce sa zákazu jeho styku s nimi.

S poukazom na vyššie uvedené skutočnosti, je odporca toho názoru, že nedošlo k zbytočným prieťahom v konaní, ako sa uvádza v sťažnosti a sťažnosť nie je opodstatnená.

Konanie súdu smerovalo k skorému prejednaníu a rozhodnutiu. Súd nebol nečinný, o čom svedčí vysoká frekvencia procesných úkonov. K predĺženiu konania došlo v dôsledku správania sa účastníkov konania. Sťažovateľka opakovane podávala návrhy na vydanie predbežných opatrení i v čase, kedy súd o nich nemohol objektívne rozhodnúť, pretože nemal k dispozícii spis. Otec detí maril znalecké dokazovanie a k spomaleniu postupu súdu dochádzalo aj tým, že sa nezdržoval v mieste svojho bydliska, migroval, bol vo väzbe a nepreberal zásielky súdu ani znalkyne, ale aj v dôsledku správania sa znalkyne.

Zároveň bol súd zaťažovaný veľkým počtom predbežných opatrení, námietkami zaujatosti, odvolaniami a marením znaleckého dokazovania otcom.

Je nutné uviesť, že voči konaniu JUDr. F. neboli podané žiadne sťažnosti zo strany sťažovateľov a nedošlo po oboznámení sa so spisom ani k jej vylúčeniu Krajským súdom Košice.

O zverení do výchovy a určení výživného bolo súdom rozhodnuté, právoplatné je aj predbežné opatrenie, ktorým sa otcovi zakazuje styk s deťmi, a preto je odporca toho názoru, že práva sťažovateľov neboli poškodené, súd konal bez zbytočných prieťahov s poukazom na to, že rýchlosť konania nesmie ísť na úkor zákonnosti a spravodlivosti.

Záverom Vám oznamujeme, že netrváme na ústnom pojednávaní vo veci samej.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti, vyjadrenia predsedu okresného súdu a z vyžiadaného spisu okresného súdu ústavný súd zistil nasledovný priebeh konania v predmetnej veci od podania návrhu okresnému súdu do 13. januára 2004, keď bol ústavnému súdu doručený spis okresného súdu sp. zn. Nc 44/98.

Návrh sťažovateľov zastúpených matkou na „úpravu práv a povinností rodičov k maloletým deťom“ bol okresnému súdu doručený 9. januára 1998. Z vyžiadaného spisu okresného súdu ústavný súd zistil nasledovný priebeh konania:

- dňa 17. júla 1998 matka žiadala osobne na okresnom súde „*aby súd čím skôr vytýčil vo veci termín pojednávania a určil výživné otcovi mal. detí*“;

- pojednávanie 23. júla 1998 bolo odročené na neurčito „*za účelom urgencyie správy o zárobku otca a predvolania účastníkov*“;

- na pojednávaní 30. októbra 1998 bol vyhlásený rozsudok, na základe ktorého sťažovatelia boli zverení do výchovy matky a otcovi bola stanovená povinnosť úhrady výživného do budúcnosti a povinnosť postupne mesačnými splátkami uhrádzať zaostalé výživné;

- proti rozsudku okresného súdu sp. zn. Nc 44/98 z 30. októbra 1998 podal otec odvolanie, ktoré bolo okresnému súdu doručené 25. novembra 1998;

- prípisom doručeným okresnému súdu 10. mája 1999 Krajský súd v Košiciach (ďalej len „*krajský súd*“) upozornil, že vo veci je podané odvolanie otca proti rozsudku sp. zn. Nc 44/98, ktoré dosiaľ nebolo predložené na rozhodnutie (krajský súd v tom čase rozhodoval iba o odvolaniach proti predbežným opatreniam);

- pojednávanie 14. júla 1999 na krajskom súde bolo odročené na neurčito a zároveň sa „*ukladá otcovi, aby si zvolil právneho zástupcu s tým, že potom vo veci bude nariadené odvolacie pojednávanie*“;

- na pojednávaní 18. októbra 1999 na krajskom súde bol vydaný rozsudok, ktorým krajský súd „*potvrďuje rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku, ktorým maloleté deti boli zverené do výchovy matky a ktorým otec bol zaviazaný prispievať na výživu maloletých detí od 1. 10. 1997*“, a „*zrušuje rozsudok vo výroku o započítaní výživného, dlžnom výživnom, povolených splátkach, trovách konania a v rozsahu zrušenia vracia súdu prvého stupňa na ďalšie konanie*“;

- dňa 22. decembra 1999 bol okresnému súdu doručený návrh na určenie styku otca so sťažovateľmi;

- dňa 20. júna 2000 bolo okresnému súdu doručené podanie matky, v ktorom poukazuje na to, že voči otcovi bolo vznesené obvinenie pre trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby (vedené na Okresnom úrade vyšetrovania Policajného zboru v Starej Ľubovni pod sp. zn. OÚV 159/99). V tomto podaní matka ďalej uviedla, že žiada okresný súd, aby v záujme ochrany zdravia maloletých detí a ich správnej výchovy predbežným opatrením zakázal styk otca s nimi;

- pojednávanie nariadené na 12. júl 2000 okresný súd odročil na neurčito „za účelom ustanovenia znalca z odboru psychológie, za účelom vyšetrenia rodičov a detí pokiaľ ide o návrh otca na úpravu styku s maloletými deťmi“. Súčasne okresný súd predloženým opatrením zakázal styk otca so sťažovateľmi;

- dňa 17. augusta 2000 bolo okresnému súdu doručené odvolanie otca proti uzneseniu sp. zn. Nc 44/98 z 12. júla 2000 o zákaze styku otca so sťažovateľmi. Okrem nesúhlasu s uvedeným uznesením otec navrhoval, aby bol z rozhodovania vo veci vylúčený zákonný sudca z dôvodu zaujatosti;

- uznesenie okresného súdu sp. zn. Nc 44/98 z 12. júla 2000 bolo otcovi doručované až do 8. februára 2002;

- dňa 28. septembra 2000 bol krajskému súdu predložený spis na rozhodnutie o námietke zaujatosti proti konajúcemu zákonnému sudcovi;

- dňa 9. augusta 2001 bolo okresnému súdu doručené uznesenie krajského súdu sp. zn. 18 Nc 53/01 z 31. mája 2001, ktorým konajúci zákonný sudca nebol vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci;

- opatrením predsedu okresného súdu z 2. mája 2001 bol spis z dôvodu odchodu zákonného sudcu do dôchodku pridelený inému sudcovi. Novourčený zákonný sudca spis prevzal 10. augusta 2001;

- podaním doručeným okresnému súdu 3. decembra 2001 otec upresnil návrh na úpravu styku so sťažovateľmi;

- pojednávanie 21. januára 2002 okresný súd odročil na neurčito z dôvodu ospravedlnenej neúčasti otca a jeho právneho zástupcu s tým, že vo veci bude nariadené znalecké dokazovanie z odboru psychológia;

- dňa 20. marca 2002 bola okresnému súdu doručená sťažnosť otca voči ustanovenej znalkyni a súčasne žiadal ustanoviť iného znalca;
- prípisom z 25. marca 2002 okresný súd urgoval ustanovenú znalkyňu, aby predložila znalecký posudok, ktorý je potrebný v súvislosti s otcom podaným návrhom na vydanie predbežného opatrenia, o ktorom je okresný súd povinný rozhodnúť do 30 dní;
- dňa 27. mája 2002 sa otec osobne dostavil na okresný súd, kde do úradného záznamu uviedol, že odmietne vypovedať u znalkyne, aj keby ho súd dal predviesť;
- prípisom z 28. mája 2002 okresný súd opätovne vyzval ustanovenú znalkyňu, aby predvolala otca na psychologické vyšetrenie s tým, že ak sa nedostaví, nech požiadala o jeho predvedenie prostredníctvom polície;
- znalkyňa prípisom z 24. júna 2002 oznámila okresnému súdu, že hoci sa predvolaný otec opätovne nedostavil, v záujme detí neodporučila jeho predvedenie a navrhla uzavretie znaleckého posudku bez uskutočnenia pohovoru s otcom;
- dňa 16. septembra 2002 bolo okresným súdom doručené podanie otca, v ktorom namietol zaujatosť zákonnej sudkyne;
- uznesením okresného súdu sp. zn. Nc 44/98 z 19. decembra 2002 bola ustanovenej znalkyni uložená poriadková pokuta 5 000 Sk za opakované neuposlušnosť príkazu súdu;
- dňa 4. februára 2003 bol okresnému súdu doručený znalecký posudok z 1. novembra 2002;
- podaním z 5. februára 2003 sa znalkyňa proti uzneseniu sp. zn. Nc 44/98 o uložení poriadkovej pokuty odvolala;
- dňa 11. februára 2003 bol krajskému súdu predložený spis na rozhodnutie o námietke zaujatosti vznesenej otcom proti zákonnej sudkyňi;
- dňa 25. februára 2003 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie matky k vypracovanému znaleckému posudku, s ktorého závermi vyslovila nesúhlas, a to najmä v otázke posúdenia vhodnosti stretávania sa detí s otcom. Vyslovila presvedčenie, že stretávanie sa s otcom nie je v záujme detí;
- dňa 6. marca 2003 bola okresnému súdu doručená žiadosť Okresného úradu justičnej polície Policajného zboru Spišská Nová Ves o oznámenie, či uznesenie okresného súdu sp. zn. Nc 44/98 z 12. júla 2000 týkajúce sa úpravy styku otca s deťmi je stále platné

a účinné. Z prípisu bolo ďalej zrejmé, že proti otcovi je vedené trestné stíhanie pre trestný čin únosu a trestný čin vydierania;

- dňa 28. marca 2003 boli krajskému súdu predložené námietky zaujatosti otca voči odvolaciemu senátu;

- dňa 23. mája 2003 bol spis predložený na rozhodnutie o námietke zaujatosti členiek senátu krajského súdu Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“);

- dňa 13. októbra 2003 bolo krajskému súdu doručené uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. Nc 55/03 zo 7. októbra 2003, ktorým bolo vyslovené, že sudkyne krajského súdu nie sú vylúčené z prejednávania a rozhodovania vecí;

- dňa 25. novembra 2003 bolo okresnému súdu doručené uznesenie krajského súdu sp. zn. 16 NcP 11/03 z 23. októbra 2003, ktorým bolo vyslovené, že zákonná sudkyňa nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí;

- uznesením okresného súdu sp. zn. Nc 44/98 z 25. novembra 2003 bola znalkyni priznaná odmena za podaný znalecký posudok;

- pojednávanie 11. decembra 2003 bolo okresným súdom odročené na 19. január 2004 za účelom opätovného predvolania účastníkov, právnych zástupcov, kolíznej opatrovníčky a znalkyne.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“.

Sťažovatelia zároveň namietali aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (II. ÚS 157/02, I. ÚS 76/03). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, keď sa bude konať nové pojednávanie.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma

vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povaha veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, I. ÚS 54/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je návrh sťažovateľov, zastúpených ich matkou, vo veci ich zverenia do jej výchovy a určenia výživného zo strany otca. Po právoplatnosti časti rozsudku okresného súdu z 30. októbra 1998, ktorým boli sťažovatelia zverení do výchovy matky a otec bol zaviazaný platiť im výživné mesačne od 1. októbra 1997, naďalej nebolo rozhodnuté (a ani ku dňu vydania tohto nálezu nie je) o započítaní výživného, dlžnom výživnom, povolených splátkach a trovách konania, t. j. v rozsahu zrušenej časti rozsudkom krajského súdu sp. zn. 18 Co 217/99 z 18. októbra 1999. Ďalej je v konaní potrebné rozhodnúť aj o návrhu otca z 21. decembra 1999, ktorým sa domáhal, aby okresný súd rozhodol o úprave jeho styku so sťažovateľmi. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, podľa názoru ústavného súdu nejde o konanie, ktoré je právne zložité. Hmotnoprávna a procesná úprava postupu súdu vo veciach starostlivosti súdu o maloletých je obsiahnutá v zákone č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov a v Občianskom súdnom poriadku. Výklad a používanie týchto zákonov sú stabilizované v rozsiahlej judikatúre vyšších súdov. Ústavný súd nezistil otázku osobitného právneho významu, ktorá by mala byť v tomto konaní riešená bez jej predošlého riešenia v stabilizovanej judikatúre. Určitý stupeň skutkovej zložitosti možno pripísať tomu, že ide o konanie starostlivosti súdu o maloletých, a keďže rozhodovanie záviselo od skutočností, na ktoré sú potrebné odborné znalosti, musel okresný súd ustanoviť znalca. Napriek uvedenému však ústavný súd dospel k záveru, že pri účinnejšom a dôraznejšom postupe okresného súdu by sa konanie urýchlilo. Z hľadiska povahy veci ide pritom a takú vec, ktorá si vyžaduje mimoriadnu pozornosť, aj pokiaľ ide o rýchlost' konania.

2. V konaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým

spôsobom sa na priet'ahoch konania podieľajú s'ťažovatelia. Keďže v danom prípade sú s'ťažovatelia maloletí (okrem L. K., ktorá medzičasom dovŕšila plnoletosť), neprichádza do úvahy hodnotiť ich správanie ako účastníkov konania, ale je možné zohľadniť iba správanie ich matky, ktorá vystupovala v danom konaní ako vedľajšia účastníčka. Ústavný súd konštatuje, že správanie matky s'ťažovateľov v konaní pred okresným súdom neovplyvnilo podstatnejším spôsobom dĺžku konania tak, aby jej bolo možné pričítať podiel na stave, v akom sa vec v čase podania s'ťažnosti ústavnému súdu nachádzala.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 44/98, pričom zbytočné priet'ahy posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu. Okresný súd rozhodol rozsudkom sp. zn. Nc 44/98 z 30. októbra 1998 tak, že zveril s'ťažovateľov do výchovy matky a zaviazal otca platiť im výživné mesačne od 1. októbra 1997. Táto časť rozsudku bola potvrdená rozsudkom odvolacieho súdu sp. zn. 18 Co 217/99 z 18. októbra 1999. Následne okresný súd uznesením sp. zn. Nc 44/98 z 12. júla 2000 dočasne zakázal otcovi styk so s'ťažovateľmi do doby, kým sa právoplatne nerozhodne o podanom návrhu otca na úpravu styku s nimi. Vzhľadom na uvedené je možné konštatovať, že právna neistota s'ťažovateľov bola ešte pred podaním s'ťažnosti ústavnému súdu do značnej miery odstránená (keďže už bolo právoplatne rozhodnuté o zverení s'ťažovateľov do výchovy matky a povinnosti platiť výživné zo strany otca). Určitý stupeň právnej neistoty najmä vo vzťahu ku konečnému rozhodnutiu o úprave styku otca so s'ťažovateľmi a v menšej miere aj o započítaní výživného, dlžnom výživnom, povolených splátkach a trovách konania u s'ťažovateľov naďalej pretrvával.

Ako už bolo uvedené, priet'ahmi postihnutými časťami konania podľa s'ťažovateľov malo byť rozhodovanie o určení výživného na maloleté deti na čas do rozvodu a rozhodovanie o úprave styku otca so s'ťažovateľmi. Vo vyjadrení z 22. januára 2004 s'ťažovatelia poukázali aj na to, že okresný súd pochybil pri doručovaní uznesenia o ustanovení znalca, a súčasne konštatovali, že síce od 10. augusta 2001 je vo veci vykonávané veľké množstvo úkonov súdu, no „*tieto úkony nie sú častokrát zmysluplné,*

vo svojej väčšine neefektívne“. Na základe preskúmania súdneho spisu ústavný súd nemôže v celom rozsahu potvrdiť námietky sťažovateľov voči označenému postupu okresného súdu. Je pravdou, že vznikol problém s doručovaním uznesenia o ustanovení znalca sp. zn. Nc 44/98 z 12. júla 2000 otcovi, no doručovanie zásielky sa skomplikovalo v dôsledku toho, že otec sa nezdržiaval v mieste svojho trvalého bydliska, resp. určitý čas sa nachádzal vo väzbe, resp. v Nemocnici pre obvinených a odsúdených v T. Uvedené problémy s doručovaním predmetnej zásielky preto nemožno pripísať na ťarchu okresného súdu. Obdobne nie je možné súhlasiť s konštatovaním sťažovateľov, že okresný súd mohol a mal využiť voči otcovi poriadkové opatrenie, a to konkrétne ukladanie pokút a predvedenie. Predvedenie otca k súdnej znalkyni nebolo realizované na základe jej vyjadrenia, že jeho predvedenie príslušníkmi Policajného zboru by pôsobilo na sťažovateľov stresujúco, a poriadkové pokuty okresný súd neukladal preto, že to považoval za neefektívne, keďže mal vedomosť o tom, že v rozvodovom konaní sp. zn. 9 C 762/98, ktorého bol otec účastníkom, mu súdom uložená poriadková pokuta bola odpustená (nemal príjem z pracovného pomeru).

Zo zistenia ústavného súdu vyplýva, že k zbytočným priet'ahom v konaní došlo v období od 25. novembra 1998, keď bolo okresnému súdu doručené odvolanie proti rozsudku sp. zn. Nc 44/98 z 30. októbra 1998, do 18. mája 1999, keď okresný súd až po tom, ako bol 10. mája 1999 vyzvaný krajským súdom na predloženie veci na rozhodnutie o odvolaní (o okolnosti, že bolo podané odvolanie vo veci, sa krajský súd dozvedel v súvislosti s rozhodovaním o odvolaniach proti uzneseniam o vydaní predbežných opatrení), predložil spis odvolaciemu súdu.

Ďalšími obdobiami vykazujúcimi znaky zbytočných priet'ahov, resp. neefektívnej činnosti okresného súdu sú podľa ústavného súdu tieto časové úseky konania:

- od 22. decembra 1999 do 27. júna 2000 (doručenie návrhu otca na určenie styku s deťmi a nariadenie termínu pojednávania na 12. júl 2000),

- od 16. septembra 2002 do 11. februára 2003 (námiетка zaujatosti otca voči zákonnej sudkyni a predloženie spisu na rozhodnutie o tejto námietke takmer po piatich mesiacoch).

Spolu tieto časové úseky predstavujú obdobie vyše 16 mesiacov.

Ústavný súd pri hodnotení obdobia zbytočných pried'ahov bral do úvahy predovšetkým povahu predmetnej veci týkajúcej sa ochrany záujmov maloletých detí a ich neistého osobného statusu, ktorá si vo všeobecnosti vyžaduje postup súdu s osobitnou starostlivosťou v súlade s rozhodovaním Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. H. v. Spojené kráľovstvo z 8. júla 1987) a judikatúru ústavného súdu (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02, IV. ÚS 59/03). Povaha tohto sporu preto podmieňovala chápanie zbytočných pried'ahov v prísnejšom meradle.

Na ťarchu okresného súdu je potrebné pripísať aj tú skutočnosť, že otázke určenia výživného maloletých detí na čas do rozvodu sa po zrušení rozsudku v tejto časti rozsudkom krajského súdu sp. zn. 18 Co 217/99 z 18. októbra 1999 vôbec nezaoberal.

Ústavný súd poznamenáva, že nevyhodnocoval postup okresného súdu pri vydávaní predbežných opatrení v rámci celého konania, a to vzhľadom na vyjadrenie sťažovateľov z 22. januára 2004, podľa ktorého porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných pried'ahov vo vzťahu k rozhodovaniu okresného súdu o ich návrhoch na vydanie predbežných opatrení svojou sťažnosťou nenamietajú.

Vo väzbe na rozhodovanie o návrhoch vo veci predbežných opatrení vyslovuje ústavný súd názor, že konanie o týchto návrhoch v okolnostiach prípadu neobmedzovalo výraznejším spôsobom možnosť plynulého postupu okresného súdu. V súvislosti s odvolacími konaniami vo veci predbežných opatrení mohol okresný súd so zreteľom na predmet konania a jeho povinnú starostlivosť o maloletých zvážiť možnosť ponechať si tie časti spisu, ktoré neboli nevyhnutné na konanie o odvolaní, prípadne vytvoriť pre odvolací súd zberný spis a inak ďalej vo veci konať bez ohľadu na odvolacie konanie

proti nemeritórnym rozhodnutiam, akými sú aj uznesenia o predbežnom opatrení. Takýto postup je zvlášť dôležitý v konaniach súdu o starostlivosti o maloletých a možno ho vyvodiť aj z viacerých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (najmä § 6, § 100, § 117 ods. 1).

Ústavný súd vychádzajúc z analyzovaných troch kritérií, ale hlavne berúc do úvahy aj to, o čo sťažovateľom vo veci ide, dospel k záveru, že okresný súd v doterajšom priebehu posudzovaného konania vedeného pod sp. zn. Nc 44/98 porušil práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov v súlade s normami Občianskeho súdneho poriadku [§ 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti žiadali aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každý vo výške 150 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti doplnenej vyjadrením z 22. januára 2004. V sťažnosti okrem iného uviedli, že „*samotný fakt, že odporca nekoná tak, aby konanie o úpravu práv a povinností týkajúce sa sťažovateľov bolo rýchle, účinné a zmysluplné, má pre sťažovateľov ďalekosiahly význam pre všetky oblasti ich života*“.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02, IV. ÚS 84/02). K tomuto názoru ústavný súd dospel napriek vyššie uvedenému konštatovaniu, že „*právna neistota sťažovateľov bola ešte pred podaním sťažnosti do značnej miery odstránená*“.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 44/98, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, pozíciu sťažovateľov, princíp spravodlivosti a potrebu zavŕšenia ochrany základných práv každej oprávnenej osoby, dospel ústavný súd k názoru, že priznanie sumy 10 000 Sk pre každého zo sťažovateľov predstavuje náležitú satisfakciu ako primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. I. R., uplatnených v podaní z 22. januára 2004. Úhradu priznal za tri úkony právnej služby v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c), § 17 ods. 2 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách

advokátov za poskytovanie právnych služieb. Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2002, ktorá bola 12 811 Sk. Úhrada bola priznaná v celkovej výške 42 528 Sk za 3 úkony po 3 416 Sk a 3 x 128 Sk režijný paušál x 4 zastúpené osoby. Základná sadzba tarifnej odmeny bola znížená o 20 % vzhľadom na to, že išlo o spoločné úkony týkajúce sa štyroch sťažovateľov.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou“ tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok

V Košiciach 17. marca 2004